

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ

**ТУРБУЛЕНТНІСТЬ
ГЛОБАЛЬНИХ
ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ
І ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ**

Монографія

Харків
«Право»
2025

Авторський колектив:

Т. В. Голдак-Горбачевська, кандидатка історичних наук; *І. В. Гонайдашко*; *Т. С. Горбачевський*, кандидат історичних наук; *Н. А. Іваницька*, кандидатка педагогічних наук; *Д. О. Карпека*, PhD; *О. М. Кириленко*, докторка соціологічних наук, професорка; *М. А. Козловець*, доктор філософських наук, професор; *А. В. Кривуца*; *С. Т. Кузьменко*; *А. А. Кучемба*; *Ю. О. Маркевич*; *А. В. Митюк*; *В. І. Морозов*, кандидат економічних наук, доцент; *М. В. Павлюх*, кандидатка наук із соціальних комунікацій; *С. В. Повх*; *В. О. Поліщук*; *Г. Л. Рябцев*, доктор наук з державного управління, професор; *Т. І. Сергієнко*, кандидатка політичних наук, доцентка; *А. А. Файник*; *А. Ю. Щеглов*, кандидат історичних наук; *Г. С. Юзіков*, доктор філософії з права (PhD); *Н. С. Юзікова*, докторка юридичних наук, професорка

Рецензенти:

Ю. А. Пономаренко – доктор юридичних наук, професор, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого;

В. Ф. Смоляннюк – доктор політичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Воєнна академія імені Євгенія Березняка;

М. П. Требін – доктор філософських наук, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

*Рекомендовано до видання вченою радою
ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики»
(протокол № 1 від 10 січня 2025 р.)*

Турбулентність глобальних геополітичних процесів і проблеми національної безпеки : монографія / [О. М. Кириленко, М. А. Козловець, Г. Л. Рябцев та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. – Харків : Право, 2025. – 306 с. – DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178518905>.

ISBN 978-617-8518-90-5

Колективну монографію присвячено дослідженню теоретичних і методологічних аспектів геополітичної ситуації в сучасному світі. Ретельно розглянуто основні детермінанти турбулентності глобальних геополітичних процесів, особливу увагу приділено російсько-українській війні. Досліджено економічні, правові, освітні, культурні, спортивні, мистецькі проєкції геополітичної турбулентності, глобальні загрози людству в сучасному світі. Визначено національні інтереси України в умовах зростання глобальної геополітичної турбулентності світу та запропоновано шляхи забезпечення національної безпеки.

УДК 13+316+32+33+34+37

© Кириленко О. М., Козловець М. А.,
Рябцев Г. Л. та ін., 2025

© ГО «Аналітичний центр сучасної
гуманітаристики», 2025

Зміст

Розділ 1

Російсько-українська війна як чинник турбулентності сучасного світу

1.1. Війна в Україні як центральний елемент зламу та трансформації сучасних геополітичних процесів (<i>Морозов В. І.</i>).....	6
Список використаних джерел	36
1.2. Месіанські наративи у публічному просторі російського суспільства та їх вплив на неоімперський проект сучасної Росії (<i>Козловець М. А., Карпека Д. О.</i>).....	37
Список використаних джерел	78
1.3. Наративи російської пропаганди та зміна риторики у гібридній війні після повномасштабного вторгнення (<i>Гопайдашко І. В.</i>)	85
Список використаних джерел	93
1.4. Інформаційно-психологічні операції Росії проти України, спрямовані на дискредитацію перед державами ЄС та НАТО (2022) (<i>Маркевич Ю. О.</i>).....	94
Список використаних джерел	104
1.5. Пошкодження українських військових пам'ятників періоду Другої світової війни в Польщі на початку російсько- української війни в сучасній вітчизняній історіографії (<i>Шеглов А. Ю.</i>).....	107
Список використаних джерел	119

Розділ 2

Інститути суспільства в умовах турбулентності світового розвитку

2.1. Основні тенденції розвитку сучасного спорту як соціального інституту (<i>Кириленко О. М.</i>)	122
Список використаних джерел	140
2.2. Основні засади впровадження нової індустріалізації на основі зеленої економіки (<i>Поліщук В. О.</i>).....	142
Список використаних джерел	153
2.3. Розвиток інвестиційного поля української економіки в умовах турбулентності (<i>Кучемба А. А.</i>).....	154
Список використаних джерел	165

2.4. Роль інтеграції у проєктній діяльності учасників освітнього процесу для реалізації STEAM-освіти (<i>Іваницька Н. А., Повх С. В.</i>).....	166
Список використаних джерел	174
2.5. Розвиток українського кіно (1991–2024) в умовах турбулентності (<i>Файник А. А.</i>)	175
Список використаних джерел	189
2.6. Особливості інформаційного протиборства в Китайській Народній Республіці (<i>Кузьменко С. Т.</i>)	190
Список використаних джерел	200

Розділ 3

Проблеми національної безпеки

в умовах турбулентності сучасного світового порядку

3. 1. Національна безпека в умовах нестабільності сучасного світового порядку: поняття, виклики, загрози (<i>Юзікова Н. С.</i>).....	203
Список використаних джерел	225
3.2. Забезпечення енергетичної безпеки держави під час дії воєнного стану і в повоєнній Україні (<i>Рябцев Г. Л.</i>).....	228
Список використаних джерел	244
3.3. Стратегія національної безпеки Польщі: партнерство, виклики (1990–2020 роки) (<i>Горбачевський Т. С., Голдак-Горбачевська Т. В.</i>)	245
Список використаних джерел	257
3.4. Політика США в АТР як фактор протидії загрозам світової демократії: історіографія та науково-теоретичний аналіз (<i>Кривуца А. В.</i>).....	258
Список використаних джерел	265

Розділ 4

Національні інтереси України

в умовах зростання глобальної геополітичної турбулентності світу

4.1. Україна на шляху до ЄС: національні інтереси та напрямки міжнародного співробітництва у запобіганні злочинності (<i>Юзіков Г. С.</i>)	267
Список використаних джерел	280

4.2 Вплив євроінтеграції та роль ЗМІ у формуванні антикорупційних органів України (<i>Павлюх М. В.</i>)	282
Список використаних джерел	291
4.3. Роль електорально-правової культури у формуванні громадянського суспільства в контексті глобальних геополітичних викликів (<i>Сергієнко Т. І., Митюк А. В.</i>).....	292
Список використаних джерел	302
Авторський колектив	303

Розділ 1

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ЧИННИК ТУРБУЛЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО СВІТУ

1.1. Війна в Україні як центральний елемент зламу та трансформації сучасних геополітичних процесів

Морозов Володимир Іванович

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної економіки,*

Державний біотехнологічний університет, м. Харків

На поточному етапі історичного розвитку, Україна, як і всі основні регіони сучасної світової геополітичної системи, зіштовхнулись із цілим рядом небезпечних, в багатьох випадках, не відразу прогнозованих, геополітичних і безпекових викликів. Посилення впливу авторитарних, а часто і тоталітарно-диктаторських держав, відчутна руйнація світового порядку, який будувався по завершенню II світової війни, достатньо не визначена, а на теперішній період певною мірою і розгублена позиція умовного Заходу, ну і вже неприхована агресія Російської Федерації проти України, поставили всю світову геополітичну систему перед викликами, які не просліджувались в ній з часів II світової війни. Внаслідок всіх цих процесів та явищ гостро встала проблема не лише позбавлення України від агресії сусідньої держави, а й питання забезпечення сталої безпеки України в поствоєнний період та встановлення нового, сучасного та ефективного, безпекового світового устрою¹.

¹ Див.: Буряченко О. В. Російсько-українська війна як фактор порушення та еволюції світової безпекової рівноваги. *Політикус*. 2023. Вип.2. С. 73–83.

Поточна структура теперішньої геополітичної системи характеризується все більшим протистоянням двох геополітичних груп: з однієї сторони блок умовного Заходу, який складають США, Канада, Велика Британія, країни ЄС, Австралія, Японія, певною мірою Південна Корея. До цього блоку натеper почала також об'єктивно належати й Україна. З іншої сторони, все більшого протистояння блоку умовного Заходу починає демонструвати так звана «віль зла», яка вже склала певний усталений контур: Російська Федерація – Іран – Китай – Північна Корея, в якій місце гегемона надійно посів Китай, а всі інші, більшою чи меншою мірою – роль молодшого партнера та сателіта.

Враховуючи все вищезначене, для сучасної світової глобальної системи постають завдання не лише ефективного та справедливого вирішення агресії Росії проти України, а й нейтралізації тоталітарних держав та різноманітних груп в їхньому прагненні завдати певної поразки світовому демократичному табору та змінити своє геополітичне положення¹.

В цьому контексті, все більш нову та неоднозначну позицію починають займати країни так званого «глобального Півдня». З однієї сторони, ці країни мають певну прозахідну орієнтацію, враховуючи також їх колоніальне минуле, особливо країни Африки та Індія, з іншого боку, ці країни, в останні періоди, почали достатньо активно зближуватись та контактувати з Китаєм та державою-агресором². Якщо відносини з Китаєм у цих держав будуються насамперед на базі китайської гео економічної експансії (в першу чергу країни Африки та Центральної Азії), то відносини цієї групи країн з РФ базуються в основному на торгівлі зброєю, проведенні військово-спецслужбових операцій, взаємній підтримці тоталітарних режимів (Венесуела, Судан, низка країн Центральної Африки, М'янма та деякі інші).

¹ Див.: Російська війна проти України як тригер змін міжнародної безпеки: базові наративи: аналіт. доп. / [Парахонський Б. О., Яворська Г. М.]. Київ: НІСД, 2024. 49 с.

² Див.: Українська призма: Зовнішня політика 2022. Аналітичне дослідження / ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка». Київ, 2023. 308 с.

Дещо окрему, самостійну позицію серед країн «Глобального Півдня» натепер починає займати Індія. Ця країна, на поточний момент, вже вийшла на перше місце за чисельністю населення у світі, об'єм її національного ВВП стрімко набирає потужних розмірів, на відміну від Китаю, Індія абсолютно не позиціонує себе як супротивник, а тим більше ворог Заходу, має, в першу чергу, з Великою Британією та США, партнерські, інтегровані відносини. На додаток до цього Індія має давні суперницькі, часто ворожі стосунки з Китаєм, який у 60-х р.р. XX ст. анексував певну індійську територію, майже за прямою аналогією з анексією Криму 2014 р. Все це спонукає Захід, і не без підстав, розглядати Індію як нову альтернативу в регіоні й далі у світі в цілому. Плануються переноси підприємств транснаціональних компаній в Індію, так би мовити, створюючи з неї новий «збиральний цех» замість Китаю. США також, на поточний момент, формують військово-союзницьку коаліцію, на стримування Китаю в регіоні, в складі США – Індія – Австралія – Південна Корея – Японія. Разом з цим, Індія є активним учасником групи БРІКС, який має певну, якщо не анти-, то певну альтернативно-західну спрямованість, Індія активно скуповує сировинні ресурси Російської Федерації, до недавня охоче закупувала та намагалася спільно з російською стороною розвивати певні сегменти озброєнь, правда, з недавніх часів, через демонстрацію стану російських озброєнь у війні з Україною, почала відмовлятися від цього. Також, слід зазначити, що, на жаль, Індія не лише не приєдналась до санкцій проти країни-агресора, а й останнім часом стає новим хабом для постачання до країни-ворога суттєвих підсанкційних товарів.

Виходячи з усього вищеозначеного, можна констатувати, що сучасна глобальна світова геополітична структура опинилась не лише в стані глибокої антагоністичної кризи, але й почала мати перспективу майбутнього можливого масштабного збройного протистояння між двома, принаймні, протилежно направленими світовими геополітичними підсистемами. Поточні геополітичні процеси, на жаль, мають тенденцію до погіршення також через нарощення технологічного та економічного розвитку тоталітарних країн, чого, наприклад, не спостерігалось в період ведення Заходом колоніальних війн XIX-XX ст.

Авторський колектив

Голдак-Горбачевська Тетяна Володимирівна, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри міжнародної інформації, Національний університет «Львівська політехніка».

Гопайдашко Ігор Володимирович, магістр кафедри міжнародної інформації, МІМ-21, Національний університет «Львівська політехніка».

Горбачевський Тарас Станіславович, кандидат історичних наук, науковий співробітник Центру дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів.

Іваницька Наталія Анатоліївна, кандидатка педагогічних наук, директорка Чернігівської гімназії №35, докторантка, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зююна НАПН України.

Карпека Дмитро Олександрович, PhD, науковий співробітник центру структурної та прикладної лінгвістики INALCO Інституту живих східних мов (м. Париж).

Кириленко Олеся Миколаївна, докторка соціологічних наук, завідуюча кафедри загальнотеоретичних правових та гуманітарних дисциплін, Рівненський інститут Київського університету права НАН України.

Козловець Микола Адамович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та політології, заслужений працівник освіти України, Житомирський державний університет імені Івана Франка.

Кузьменко Северин Тарасович, магістр кафедри міжнародної інформації, МІМ-21, Національний університет «Львівська політехніка».

Кривуца Артем Віталійович, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.

Кучемба Андрій Андрійович, магістр кафедри міжнародної інформації, МІМ-21, Національний університет «Львівська політехніка».

Маркевич Юрій Олегович, магістр кафедри міжнародної інформації, МІМ-21, Національний університет «Львівська політехніка».

Митюк Андрій Вікторович, аспірант другого року навчання, спеціальність 052 «Політологія», Національний університет «Запорізька політехніка».

Морозов Володимир Іванович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри глобальної економіки, Державний біотехнологічний університет, Харків.

Павлюх Марія Василівна, кандидатка наук із соціальних комунікацій, старша викладачка кафедри міжнародної інформації, Національний університет «Львівська політехніка».

Повх Сергій Володимирович, заступник директора з навчально-виховної роботи Чернігівської гімназії № 35.

Поліщук Володимир Олегович, аспірант кафедри загальної економічної теорії та економічної політики, Одеський національний економічний університет.

Рябцев Геннадій Леонідович, доктор наук з державного управління, професор, професор Києво-Могилянської школи врядування імені Андрія Мелешевича, Національний університет «Києво-Могилянська академія»; головний науковий співробітник центру безпекових досліджень, Національний інститут стратегічних досліджень, Київ.

Сергієнко Тетяна Іванівна, кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри бізнесу та управління, Національний університет «Запорізька політехніка».

Файник Адріана Андріївна, магістр кафедри міжнародної інформації, МІМ-11, Національний університет «Львівська політехніка».

Щеглов Андрій Юрійович, кандидат історичних наук, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів.

Юзіков Георгій Станіславич, доктор філософії з права (PhD), докторант Державного податкового університету, Ірпінь.

Юзікова Наталія Семенівна, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара.

Наукове видання

Кириленко Олеся Миколаївна,
Козловець Микола Адамович,
Рябцев Геннадій Леонідович та ін.

ТУРБУЛЕНТНІСТЬ ГЛОБАЛЬНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ І ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Монографія

Редактор *Т. О. Чернишова*

Підписано до друку 17.01.2025. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 17,8. Обл.-вид. арк. 14. Тираж 100 пр. Зам. № 241

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017